

Weerbaarheid in de praktijk

Doe, denk en bouw mee voor
daadkrachtig handelen in crisis

Whitepaper

Inhoud

	1. Inleiding & Probleemstelling	3
	2. Analyse & Inzichten	4
	3. De casus Alblasserwaard	5
	4. Naar een oplossingsrichting	6
	5. Conclusie & Call to action	7

1 Inleiding & Probleemstelling

In februari 1940 kopte een krant onheilspellend: “Hoe zullen wij evacueren?” De watersnoodramp van 1953 gaf pijnlijk antwoord. Nederland werd verrast en slecht voorbereid; dagenlang bleef gestructureerde hulp uit. Het is een les die nog altijd nagalmt en actueler lijkt dan ooit. De coronapandemie, de toenemende geopolitieke onzekerheid en het reële risico van overstromingen maken duidelijk dat onze samenleving kwetsbaar is.

Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat goed voorbereide samenlevingen sneller herstellen en minder schade lijden bij crises. Maar de vraag blijft hoe je die voorbereiding concreet maakt. Hoe vertaal je inzichten en data naar handelingsperspectief? En hoe organiseer je samenwerking in een samenleving waar verantwoordelijkheden en belangen versnipperd zijn?

Met die vragen organiseerde Connekt, gesteund door de Topsector Logistiek, op 17 september 2025 de workshop *Weerbaarheid in de praktijk*. De Alblasserwaard, een regio die symbool staat voor de Nederlandse strijd tegen het water, diende daarbij als praktijkcasus.

Betrokken organisaties en overheden

2 Analyse & Inzichten

Terugblik op eerdere crises

Eerdere gebeurtenissen maken duidelijk hoe kwetsbaar een regio als de Alblasserwaard kan zijn. In 1995 moesten boeren hun dieren in allerijl evacueren. Het overzicht ging verloren, de paniek was groot en alleen dankzij improvisatie liep het goed af. Toch werd al snel duidelijk dat een dergelijke aanpak vooral berustte op geluk en niet op een solide voorbereiding.

Ook de hoogwatercrisis in Leerdam illustreert dit. De situatie liep zo hoog op dat de minister moest beslissen welk gebied opgeofferd zou worden: Leerdam of Gorinchem? Een herhaling van een dergelijk scenario zou desastreuze gevolgen kunnen hebben. Deze voorbeelden onderstrepen dat crisisbesluitvorming zonder goede voorbereiding onvermijdelijk tot onwenselijke uitkomsten leidt.

Huidige knelpunten

Ondanks alle technologische en organisatorische vooruitgang sinds de jaren negentig zijn veel knelpunten nog steeds actueel. Communicatie is kwetsbaar: bij uitval van telefoon en internet valt al snel een belangrijk deel van de coördinatie weg. Beschikbare data zijn vaak versnipperd en statisch; dierenaantallen, infrastructuur en bevolkingsgegevens liggen verspreid bij verschillende organisaties en sluiten onvoldoende op elkaar aan.

Daarnaast spelen er vragen rond eigenaarschap en privacy van data, waardoor samenwerking soms wordt afgeremd. Ook ontbreekt het aan heldere mandaten en coördinatie bij bijvoorbeeld de evacuatie van dieren. Dat maakt dat sectoren zoals veehouders zich in crisistijd onvoldoende gesteund en voorbereid voelen.

Technische en organisatorische aandachtspunten

Deze knelpunten leiden tot een aantal terugkerende thema's.

- Een eerste vraag is hoe we een *betrouwbaar en actueel crisisbeeld* kunnen creëren zonder dat gevoelige data centraal hoeven te worden opgeslagen of gedeeld. Dit vraagt om slimme vormen van datakoppeling.
- Daarnaast is de rol van een *coördinerende partij* essentieel. Wie heeft in crisistijd het mandaat om knopen door te hakken, en hoe loopt de hiërarchische lijn van besluitvorming? Zonder een duidelijke *trusted party* dreigt besluiteloosheid of tegenstrijdige actie.
- *Operationele coördinatie* vormt een derde aandachtspunt. Sectoren zoals de landbouw moeten niet alleen weten *dát* er actie nodig is, maar ook welk handelingsperspectief zij hebben. Concrete instructies, scenario's en afspraken zijn hierbij cruciaal.
- Tot slot vraagt dit alles om een *stevig juridisch fundament*. Convenanten en regelgeving zijn nodig om samenwerking en datadeling mogelijk te maken en om vertrouwen tussen partijen te borgen.

Consequenties van niet-handelen

Wanneer deze kwesties onopgelost blijven, zijn de gevolgen voorspelbaar. Een gebrek aan voorbereiding leidt tot langere herstelperiodes, grotere economische schade en een dalend vertrouwen in overheid en ketenpartners. Ernstiger nog is dat bij een dijkdoorbraak onnodig mensenlevens en dieren verloren kunnen gaan, met directe gevolgen voor voedselzekerheid en maatschappelijke stabiliteit. Kortom: door tijdig te investeren in voorbereiding (koude fase), kan inefficiënt en ineffectief handelen worden voorkomen tijdens de crisis (warme fase).

3 De casus Alblasserwaard

De Alblasserwaard laat in het klein zien waar Nederland in het groot voor staat. De regio is intensief gebruikt en daardoor bijzonder kwetsbaar. Bij een dijkdoorbraak zouden duizenden mensen en honderdduizenden dieren in zeer korte tijd geëvacueerd moeten worden. Daarbij maken zij allemaal gebruik van dezelfde infrastructuur, die in crisistijd snel overbelast zal raken.

Tijdens de workshop werd dit concreet zichtbaar. De aanwezigen concludeerden dat het probleem niet alleen technisch is. Het gaat net zo goed om governance, mandaten, oefenen en handelingsperspectief. Een veehouder die niet weet wanneer hij zijn dieren in veiligheid mag brengen, raakt verlamd. Een burgemeester die geen realtime beeld heeft van bewonersstromen, moet besluiten nemen op basis van giswerk.

Een van de deelnemers vat het scherp samen:

"In een crisis moet je niet meteen praten over de data of de technologie, maar over de opgave: wie moet wanneer wat doen?"

De casus Alblasserwaard werd zo een spiegel die de urgentie zichtbaar maakte, maar ook liet zien dat juist door samenwerking en koppeling van informatie grote stappen mogelijk zijn.

4 Naar een oplossingsrichting

De analyse van de casus Alblasserwaard maakt duidelijk dat de bouwstenen voor een betere crisisaanpak grotendeels al aanwezig zijn. Nederland beschikt over een rijkdom aan databronnen die verspreid liggen bij uiteenlopende organisaties. Denk aan:

- verkeersgegevens bij het Nationaal Dataportaal Wegverkeer (NDW),
- geodata en crisisinformatie bij het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum/Centrum voor Operationeel Informatie- en Crisiscoördinatie (LOCC-KCR2),
- landbouw- en veegegevens bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO),
- infrastructuur- en assetdata via de Infra Capacity Alliance (ICA),
- regionale expertise bij de verschillende veiligheidsregio's.

Los van elkaar zijn dit waardevolle databronnen, maar pas in samenhang kunnen ze een actueel en betrouwbaar crisisbeeld opleveren. Daarnaast is governance cruciaal.

Er moet een duidelijke *trusted party* worden aangewezen die in crisistijd het mandaat heeft om besluiten te nemen en escalatielijnen helder bewaakt. Zonder die centrale regie blijft samenwerking vrijblijvend en ontstaat het risico dat partijen langs elkaar heen werken.

Ook specifieke sectoren zoals veehouders moeten een concreet handelingsperspectief krijgen. Niet in de vorm van vage richtlijnen, maar via uitgewerkte scenario's en stappenplannen die vooraf zijn geoefend. Juist het oefenen en simuleren werd als essentieel gezien: alleen door realistische oefeningen en bijvoorbeeld hackathons kunnen techniek en samenwerking in de praktijk worden getest en verbeterd.

Tot slot is er de vraag naar schaalbaarheid. De Alblasserwaard mag dan een specifieke casus zijn, de aanpak is relevant voor veel bredere risico's: van hoogwater tot pandemieën en zelfs cyberaanvallen. Het bundelen van data, het vastleggen van verantwoordelijkheden en het oefenen van samenwerking zijn generieke bouwstenen voor weerbaarheid.

DATA4OOV

Een voorbeeld van datavoorziening, genoemd tijdens de workshop, is DATA4OOV. DATA4OOV is de landelijke (geo)datavoorziening voor veiligheidsregio's en crisispartners in alle fases van brandweerzorg en crisisbeheersing.

Data vanuit DATA4OOV wordt onder meer ontsloten in het Landelijk Crisis Management Systeem (LCMS) als onderdeel van de Landelijke Voorziening Crisisbeheersing (LVCb). De LVCb is een platform met een doctrine (netcentrisch werken), opleidingen, techniek en een groot netwerk van aangesloten partners.

Via het LCMS, met DATA4OOV als onderliggend dataplatform en 'kaartmotor', wisselen crisispartners een actueel en gedeeld beeld met elkaar uit. DATA4OOV bevat zowel regionale als landelijke (verrijkte) statische en (near) realtime data, van onder meer veiligheidsregio's, RVO, NDW, KNMI, Rijkswaterstaat, drinkwater-bedrijven, netbeheerders en het Kadaster.

Tijdens de workshop 'Alblasserwaard - Weerbaarheid in de praktijk' kwam de toegevoegde waarde van DATA4OOV concreet tot uiting. DATA4OOV bood daar toegang tot kritische gegevens zoals evacuatie tijden, risico-kaarten en kwetsbare locaties - essentieel voor een goed gecoördineerde crisisrespons.

5 Conclusie & Call to action

De workshop *Weerbaarheid in de praktijk* heeft laten zien dat de combinatie van data, governance en samenwerking de sleutel vormt tot een veerkrachtiger samenleving. De casus Alblasserwaard maakt de problematiek tastbaar, maar staat symbool voor heel Nederland.

De kernboodschap is helder:

Het is nú, in de koude fase, dat we onze data, communicatie en samenwerking op orde moeten brengen, zodat we in de warme fase - tijdens een echte crisis - daadkrachtig kunnen handelen.

Dit vraagt om gezamenlijke inzet. Het vraagt om leiders die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen, om organisaties die hun data en kennis willen delen, en om partners die samen durven oefenen en leren.

Daarom de oproep:

Doe mee, denk mee en bouw mee aan een aanpak die lokaal begint, maar nationaal het verschil kan maken. Alleen zo vergroten we niet alleen de weerbaarheid van de Alblasserwaard, maar van heel Nederland.

Contact

Topsector Logistiek

+31(0)15 251 65 65

info@topsectorlogistiek.nl

www.topsectorlogistiek.nl

Connekt

+31(0)15 251 65 65

info@connekt.nl

www.connekt.nl

